

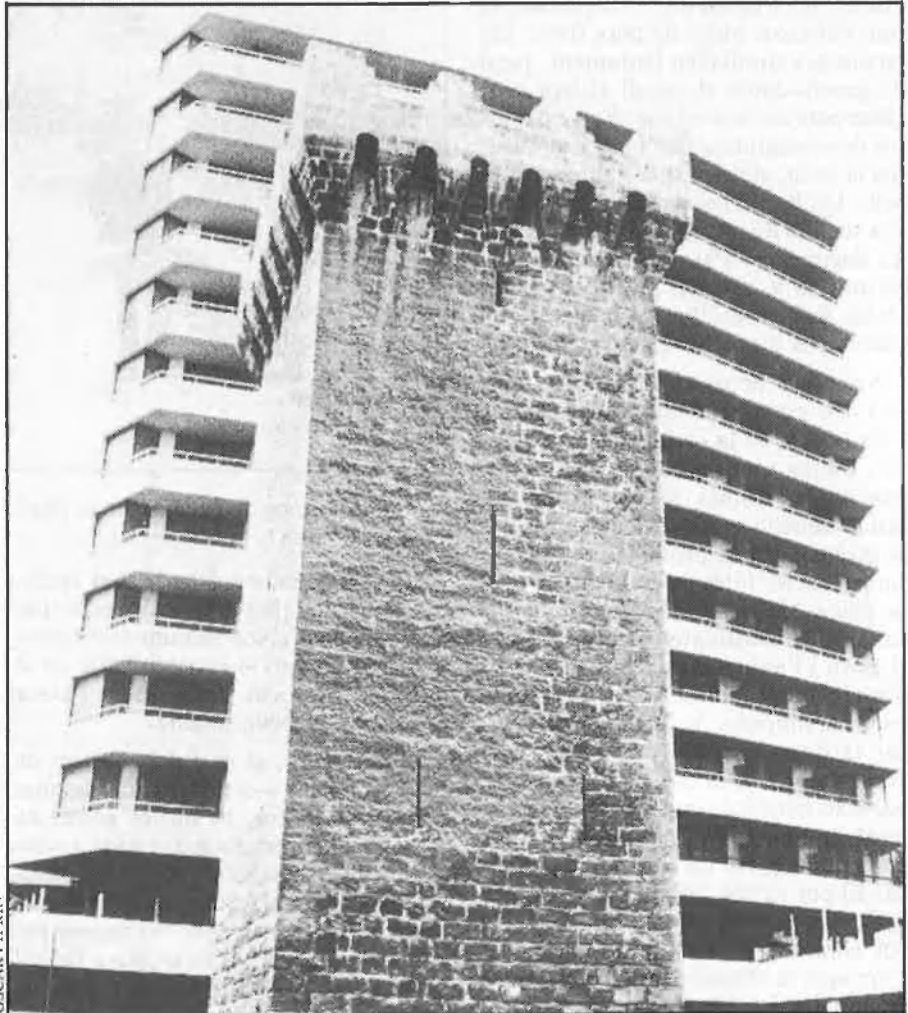
Tot allò que no convé fer a Palma

Palma troba cada dia en la intemporalitat del silenci i l'elegia, de tants retrets i absències. Cada matí, a Ciutat, és un bon bàlsam per qui va fugir, ha tornat i no sap si s'ho pagava. Capital de l'oblit, el seu avantatge és que tot ho perdona.

Valentí Puig

Palma és una de les capitals de l'oblit. L'avantatge és que tot ho perdona. Els viatgers del segle dinou des de la coberta del vapor veien el perfil d'una ciutat atàvica. Palma es desvetllava molt lentament. Tot deixondint-se de la travessia nocturna, era obligat queixar-se de la mala nit passada i de sobte quedar-se bocabadats en la contemplació de la ciutat visible al fons de la badia mentre les llums del matí transfiguraven la nitidesa en un miratge. L'any 1886, l'anglès Charles Wood contempla Palma mentre la proa del vaixell talla les aigües en calma i les gavines gisquen: «Es veia la ciutat recolzada sobre esplèndids turons, ja bé fluents o ondulants, ja bé bruscament tallats. Per damunt de tot hi reposava un castell harmoniós i, més avall, sobre verdes vessants, un grup de cases arraïmades, blanques al sol del matí de forma enlluernadora».

El moll encara estava desert. A poc

ÒSCAR PIPKIN

ÒSCAR PIPKIN

ÒSCAR PIPKIN

Dalt, un contrast brutal. Baix, pati gòtic d'un dels palaus de la ciutat.

a poc arribaven galeres i badocs. La ciutat fatigada i vella tenia —i té— una desconfiança sense límits cap a tot allò que arribés per la frontera de la mar. De tota manera, la curiositat i la xafarderia tampoc no hi troben mesura. L'Arxiduc Lluís Salvador conta com era un matí de Palma, l'any 1871. Arribaven per les portes de les murades els pagesos amb paners de fruites, les bugaderes i les peixateres amb cabassos plens de peix fresc. Els carruatges circulaven lentament, però els genets duïen el cavall al trot o al galop pels carrers estrets. Entre persones desconegudes, fins i tot s'espolsaven la roba, si veïen que l'altre hi duïa pols. Un home corria pel carrer amb una senalla de taronjes i cridava: ¡Són ses darreres!». Passejaven seminaristes amb la V blava al pit i, com a Venècia, dels pisos baixaven uns petits paners per a recollir els encàrrecs.

Ara, si m'aixec un bon dia —amb les Corts espanyoles dissoltes, Gaddafi a les portes de la civilització occidental i Palma més renouera i inconnexa que mai— només sabia trobar un tast d'aquella ciutat del dinou, quinta essència de la província remota, si surt al carrer i des de canostra —vora la plaça Major— vaig caminant pel carrer dels Bastaixos (Jaume II) cap al Born i l'avinguda de Jaume III. El comerç de la ciutat obre les portes amb parsimònia. Si fa un sol de dolçor tardoral o d'hivern benigne i el bon humor —és a dir, una escèptica i per això benèvola concepció de la naturalesa humana— no manca, totes les façanes tenen un toc de vida plàcida. El cor ritma amb la raó i això és una vella aspiració mediterrània que pot compensar el viure a una ciutat d'enveges mediocres. Palma ha trobat un nou dia, en la intemporalitat del silenci i l'elegia, de tants retrets i absències. Aquests matins són un bon bàlsam per qui va fugir, ha tornat i no sap si s'ho pagava.

Les arcades de Jaume III són l'escenari de moltes salutacions matinals. El dia encara no té ditades de deficiència o mala vida. Podem comprar els diaris al quiosc del Born. A migdia, mentre als bancs de pedra els il·lustrabotes fan una feina poc metòdica, un eixam d'homes i dones de totes les nacionalitats s'empentejaren a fi de comprar diaris de totes les llengües: miracle i fascinació babèlica d'una ciutat que deu tenir més premsa estrangera que Nova York i que és una cruïlla permanent de les grans rutes aèries. El desvagat s'afica el *Herald Tribune* a la butxaca (a la nit s'adonà que només

OSCAR PIKIN

ha tengut temps de fullejar-ne la pàgina dels còmics).

Encara és massa d'hora. Un aperitiu seria mal vist pels cambrers que ens coneixen. Ara seguim les passes d'Albert Camus —escriptor que no té la nostra devoció, però que a Palma escrigué una bella pàgina.

Som, doncs, al pati del convent de Sant Francesc —a l'església, dins una urna d'alabastre, hi ha les restes de Ramon Llull, no fa gaire profanades a efectes d'anàlisi—. Camus passà llargues hores al gran trapezi irregular —tot silenci arredossat— d'aquest petit claustre gòtic: «Em trobava lúcida i somreïa enfront d'aquest joc únic de les aparences. Em semblava que un gest hauria trencat aquell vidre on somreïa el rostre del món. Era com si quelcom estés a punt de desfer-se, que anés a morir el vol dels coloms i que cadascun d'ells cauria lentament, planejant amb les ales desplegadas. Només el meu silenci i la meva immobilitat feien possible la permanència del que tan s'assemblava a una il·lusió».

Diu Camus que el món prosseguia púdic, irònic i discret: continuava un equilibri, tacat, però, per tota l'aprensíon del seu propi final. Allí ell trobava tota la seva ansia de viure, aquella passió silenciosa pel que tal volta li havia de fugir.

Definitivament, ja tenim set d'aperitiu. No tots els bars són adients a l'hora de l'aperitiu. El nostre rellotge

biològic, a hores d'ara, duu brúixola incorporada. Sempre podem anar al bar Bosch, perenne arca de Noé de dia i de nit, fidel baròmetre de la ciutat. Des de bon matí, els diversos segments, sediments i capes geològiques de la ciutat han anat passant per la barra del bar Bosch —a la vora de la font de les Tortugues i enfront d'una escultura de Joan Miró—. A l'hora de l'aperitiu, el mestissatge ja és definitiu. La gamma és tan amplia que sovint sentiu el vertigen de la sociologia de butxaca. El bar St. Emiliò —just darrere— té la fusta d'un iot capaç de les navegacions més tempestuoses. El públic és amical i còmplice. Els desvagats hi van amb la intenció de llegir la premsa del dia i acaben parlant de totes les coses humanes: és a dir, de dones i de política. Els sucus són de qualitat i darrere la barra sempre hi ha confiança i generositat. Com Camus quan sortia del claustre de Sant Francesc, al St. Emiliò el desvagat es troba plàcidament inscrit per un breu instant en la dura vida del món. Viure a Palma implica una cer-

ta submissió a les aparences, però això vol dir senzillament que la ciutat arcaica ens ajuda a retre un homenatge a la sàvia passivitat.

Els desvagats de Palma —després del llarg aperitiu dels «vitelloni» d'arreu del món— no sabrien recomanar cap restaurant. Cadascú parteix pel seu vent i el gust —com la cuina— també té les seves temporades. Adesiara s'ho paga sortir de Palma a l'hora de dinar però a la ciutat la panòpia de «restaurateurs» és heterogènia i saborosa —si bé sovint massa cara, a una de les ciutats més cares de l'imperi socialista espanyol—.

Preservar les tradicions i els grans hàbits mediterranis sovint és molt dur. El desvagat ha de fer una llarga sesta conscient d'un deure ancestral. Desconnecta el telèfon i tanca portes i defenses: el ritu de la migdiada és una obligació feixuga, altament responsable. Quan es desvetlli, l'horabaixa haurà viscut una bella mutació: ara ja som al capvespre madur i adult. La vida té una altra

Un llarg passeig, a Palma.

música i les veus de les dones pels carrers de Palma dringuen amb una renovada frescor. Tothom va més net. Al desvagat, ara li agradaria poder anar a la tertúlia del poeta Joan Alcover —on Costa i Llobera resava en silenci— o a la de Don Llorenç Villa-

longa, entre Voltaire i Bossuet. Sortim al carrer i partim cap a la ciutat vella, al barri de la catedral. Guaitarem sense cap passió a qualsevol dels patis de casa senyorial, amb tota la ironia dels fracassos de les classes dirigents mallorquines —capficades en una socieat insolidària i salvatge, recelosa de l'estat i de la vida col·lectiva— i un punt de nostàlgia pels breus períodes de puixança.

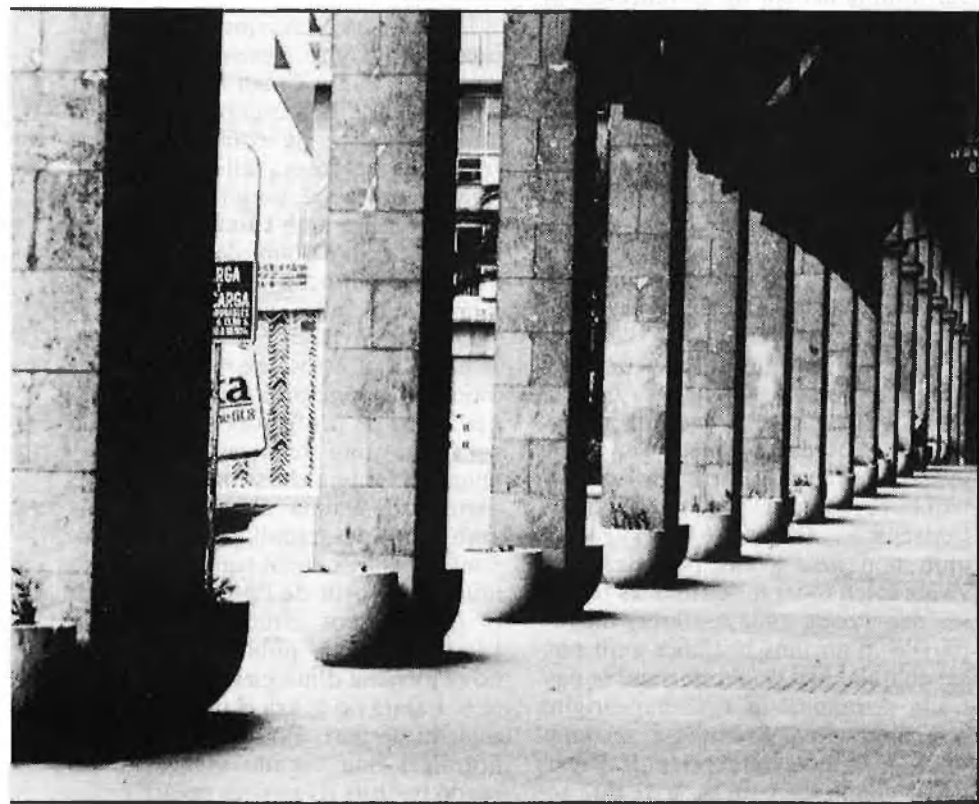
Per aquestes carrerons estrets i curvilinis caminava cada capvespre l'escriptor Llorenç Villalonga cap a l'església de Sta. Eulària, a passar el rosari. A *Mort de Dama* en parlà amb malícia: després en féu una elegia. El viatger pot saludar el poeta Alcover a la placeta de la Reina, un insòlit redós de pau enmig d'una barbàrie de tràfic, poliglòtisme i mal gust: Alcover és un Leopardi bon pare de família. De sobte, convé agafar un taxi. És el bon moment d'anar al Terreno a passar per davant de la casa on visqué Gertrude Stein —amb Alice B. Toklas, sempre en silenci i a la cuina—. Arribaren l'any 1915 tot i que un submarí del Kàiser les perseguia. Gertrude Stein s'astorava escoltant els indígenes —Espanya fou neutral— discutint amb tota passió fenícia els milions que costava la guerra. Per aquestes mateixes escales del Terreno caminaren D. H. Lawrence i la tórrida Frieda, l'any 1929. Lawrence va veure a Mallorca la mar més blava que mai no havia vist. Trobà que els mallorquins eren com a morts, lletjos, amb cossos sense existència, per bé que un mallorquí pessigà el cul de Frieda dins un tramvia—, com si fossin anglesos a pesar d'esser mediterranis.

A hores d'ara, jo tornaria a la ciutat: m'agrada veure com passa la gent per les avingudes. Tothom acaba la feina i el ritme de la ciutat canvia. A la plaça d'Espanya, espessos núvols d'ocellam giravolten sobre l'estàtua equestre del rei Jaume I. A la cantonada, el vell bar Niça ens acollirà amb tota familiaritat: ara hauriem de pensar què farem aquesta nit. Passarà un esvelt grup de «bingueres» i pares de família amb xandall i sense sentit del ridícul. Ens corprèn la recança d'Escòcia i de les seves belles aigües.

Providencialment, les portes de la nit ja són obertes de pint en ample. Abandonem la proletària preocupació de cercar espai per aparcar al cotxe. Aixequi la mà i entri a un taxi confortable i de conversa fiscal. Faci el trajecte més llarg. Quan les avingudes arriben a la mar, copsam les primeres llums nocturnes de la badia. A la dreta, la Catedral recorda èpoques de

OSCAR PIKIN

OSCAR PIKIN

guerra i de teologia subtil i a la vegada contundent. Il·luminada, és un prodigi de proporció harmoniosa, d'expressió ingràvida i d'energia heroica. És la petrificació transcendent del gòtic fet suau per lamar. És oportú enyorar la visió de la Seu reflectint-se a les aigües, quan les ones encara llepaven les velles murades.

El taxi deixa enrere el perfecte gòtic civil de Sa Llotja i la finíssima galeria renaixentista del Consolat de Mar —seu oficial del govern Balear, peculiar arbre de la vida i de la ciència—. El Passeig Marítim, d'encesa de llums fins a la matinada, és una bella incandescència. Circula un riu d'automòbils i hi ha una miriade de reflexos dins la mar, entre iots i músiques. La nit troba al Passeig Marítim una impremeditació tan esplèndidament insensata com tots els atzars del desig. Tothom vol viure més i millor —canviar la vida en una nit— i tot pot acabar en la llum lívida del matí, treballant a la porta de l'hotel mentre els cambriers ja serveixen el berenar amb diligència endormiscada. A les discoteques del Passeig Marítim hi ha barres per a les dones separades i pianos per a totes les músiques de l'enyor. Els ascensors de Tito's puguen i baixen, com si fóssim a l'any dos mil i encara tenguéssim ganes de ballar.

Al país de la plaça Gomila, el millor imperatiu territorial és el bar Joe's, reducte de civilització a la jungla. Enmig del cor de les tenebres, de cap a cap d'any, la barra penombrosa del Joe's ens protegeix del «vudú» de Palma. Aquí no pot entrar ningú que sigui geomètra. Hemingway era un no-ningú al bar del Ritz de París en comparació amb els aprenents d'escriptors que s'amorren a l'abeurador del Joe's. Avui l'ingeni és tan precari que un «mot d'esprit» escoltat a la barra del Joe's pot salvar tota una nit.

La resta de la nit sovint esdevé pornografia. Les planes dels diaris de Palma anuncien una nit pletòrica de bars «top-less», confidències de mitjanit, antres amb piscines romanes, pluges daurades i tenebroses coves «sado» a preu fet. Entre tantes discoteques fa mal triar —sobretot si odia l'estrèpit—. Palma té pocs racons amb bon jazz. Vells pianistes amb swing solen tocar a l'estiu a les terrasses dels hotels amb *pedigree*, mentre parelles d'ancians britànics amb passat colonial mai no erren el doble pas. Cada setmana, un nou bar origina una migració de rostres i xerrameques, però per als experts desvagats de la ciutat tot canvia, a fi que tot

mantengui la permanència d'unes formes de vida que el déu tutelar de la ciutat tolera amb bonhomia.

Al Jonquet, les discoteques construïdes en terreny bellugadís —arran dels molins que han donat fesomia a la badia— tenen cada nit el bull una mica esquinçat de la vida dura. A l'altre extrem del Passeig Marítim, a Can Barberà, hi ha uns joves amb *scooter* i cabell més curt. Al Club de Mar la nit és la més llarga. D'un extrem a l'altre de la badia, les discoteques i sales entren en combat cada nit: algunes entretenen amb *streptease*, d'altres fan concursos de bevedors de cervesa. Aleshores, tota justificació de l'estoïcisme tendria arrels de veritat.

Sovint, de matinada, els desvagats van a parar a la Llotja del Peix. Entre caixes d'escòrpores i llobarros es fa possible una nítida reflexió sobre el bé i el mal, el temps perdut i la conveniència de canviar de vida. Al bar del costat, les darreres onades de la nit hi deixen turistes sense nord, arquitectes sense feina i taxistes que volen berenar. A l'àmbit de la llotja, els preus puguen i baixen. El peix va car. Llun les escates i l'olor de mar i barca deixondeix els pitjors noctàmbus. La presència material del peix i dels venedors, el color de l'escena, confonen el sentit de la realitat amb la percepció del temps. Convendria anar a dormir, abans que les primeres llums lletoses arribin a filtrar tènuelement un indici solar.

De sobte, algú diu que és del tot imprescindible anar a menjar al bar del mercat de Santa Catalina. És tot just a la vora: és difícil negar-s'hi. Rebrem una nova lliçó de realitat exultant: fruites esponeroses, tall de carn amb totes les proteïnes, ensaimades greixoses, carretilles amb caixes de verdura mengívola, botellam de tota casta, madones de braços rabassuts, bacallà a la llauna, rialles, cafè, copa i puro.

Qui sap si ja és ben hora d'anar-se'n al llit. En tot cas, a la casa dels diputats autonòmics ja sona el despertador i els professors de pedagogia contemporània repassen els apunts abans de fer una classe magistral. Pels carrers de Palma circulen utilitaris amb mares desmaquillades que acompanyen els fills al col·legi. Un guàrdia municipal sortit de l'escola organitza el primer caos circulatori del dia. L'administració pública inicia una nova jornada d'inèrcies i incompetències. Palma no és ara el millor lloc per estar-hi despert. Potser convé anar a dormir i una vegada més demanar perdó per tots els nostres pecats. □